

אוניברסיטת בר-אילן

המחלקה לכלכלה

מבוא לכלכלה-מקרו 05 – 03 – 01 – 102

שנה"ל תשע"ה, סמסטר ב', מועד ב' 28.7.2015

מרצים: ד"ר ש. גולדנר, גב' א. עופר

משך הבחינה: שלוש שעות.

כל חומר עזר אסור לשימוש

ועדת משמעת מזהירה

נבחן שיימצאו ברשותו חומרי עזר אסורים או ייתפס בהעתקה ייענש בחומרה עד כדי הרחקתו מהאוניברסיטה. אסור בתכלית האיסור להוציא את השאלון מחוץ לחדר הבחינה, להעתיקו, ולצלמו. נגד העובר על הוראה זו תוגש תלונה לוועדת משמעת. על פי הוראות הרקטור היציאה לשירותים אסורה. קיבלת שאלון, חובה עליך להיבחן להמתין חצי שעה לפחות בחדר הבחינה. אסור לשוחח במהלך הבחינה. נא להישמע להוראות המשגיח/ה. הנני מצהיר בזאת כי קראתי והבנתי את ההוראות הנ"ל וכי אין ברשותי כל חומר עזר האסור לשימוש.

חתימה:

ת"ז:

חלק א' - שאלות פתוחות. ענה על שתי השאלות הבאות, במגבלת השורות הצמודות לשאלה. אין לחרוג ממגבלות אלו. שאלה מס' 1 (15%)

הנח משק פתוח העומד בפני שתי בעיות - האחת - הממשלות במשק זה ניהלו במשך שנים רבות מדיניות של גירעונות בתקציב וכתוצאה מכך יש למשק חוב ממשלתי גבוה ביחס לתוצר הלאומי. השנייה - כיום מצוי המשק בשפל כלכלי ובאבטלה.

הממשלה, המוטרדת יותר משאלת החוב והגירעון, מציעה קיצוץ בסך 100 מיליון ש"ח בצריכה הציבורית בתקווה שהדבר יביא להקטנה בגירעון הממשלה ואם המדיניות הזו תימשך מספר שנים הדבר יביא גם להקטנת החוב של הממשלה. האופוזיציה מותחת בקורת על הצעות הממשלה שיביאו, לדעתה, להחמרה בשפל ובאבטלה ולא יפתרו את בעיית הגירעון והחוב והיא מציעה דווקא להגדיל את הצריכה הציבורית ב 100 מיליון ש"ח.

הנח כי הנטייה השולית לצרוך של משקי הבית היא 0.8 מתוך ההכנסה הפנויה, במשק קיים מס הכנסה בשיעור 15% מהתוצר הלאומי, הנטייה השולית להשקיע היא 0.3 מהתוצר הלאומי והנטייה השולית לייבא היא 0.08 מהתוצר הלאומי. הצריכה הציבורית והיצוא אינם תלויים בגובה התוצר הלאומי.

הנח כי שער הריבית במשק איננו משתנה, ללא קשר למדיניות הננקטת, כמו כן הנח כי אף הצעה איננה מביאה את המשק לפער אינפלציוני.

א. מה תהיה השפעתה של הצעת הממשלה לקצץ את הצריכה הציבורית בגובה של 100 מיליון ש"ח על כל המשתנים הרלבנטיים.

ב. מה תהיה השפעתה של הצעת האופוזיציה להגדיל את הצריכה הציבורית ב 100 מיליון ש"ח ולממן את התוספת על ידי הנפקת אג"ח לציבור, על כל המשתנים הרלבנטיים

ג. לאור תשובותיך, מה נראית לך המדיניות העדיפה. האם תמליץ על הצעת פשרה להגדיל את הצריכה הציבורית ב 100 מיליון ש"ח אך לממן אותה על ידי הטלת מס קבוע בסך 100 מיליון ש"ח (בנוסף למס ההכנסה הקיים)?

שאלה מס' 2 (10%)

בדיונים לקראת צירופה של ישראל למוסדות בינלאומיים שונים (למשל האיחוד האירופי) מועלות בדרך כלל טענות כי ישראל אינה עומדת במגבלות המקובלות ביחס ל % הגירעון הממשלתי מתוך התוצר הלאומי. אחד הכלכלנים העלה בדיונים אלו את הטענה כי בישראל השרות בצבא הוא חובה ונמשך 3 – 2 שנים ולכן ההשוואה הבינלאומית של % הגירעון הממשלתי איננה נעשית בתנאים שווים.

היה צריך, לדעתו, לחשב בצורה נכונה יותר את הוצאות הביטחון ולכלול בהן לא רק את ההוצאות הישירות (נשק, תחמושת, שכר למשרתי קבע, מזון, ביגוד וכו') אלא לבצע בנוסף זקיפה של הפסד התפוקה שנגרם למשק בשל שירות החובה.

התעורר ויכוח בין היועץ הכלכלי של הממשלה לבין כלכלן עצמאי לגבי השפעת השינוי בחישוב הוצאות הביטחון על חישוב % הגירעון הממשלתי מתוך התוצר הלאומי.

היועץ הכלכלי טען כי הגדלת הוצאות הביטחון בשל זקיפת הפסד התפוקה של משרתי החובה תביא להגדלת אחוז הגירעון מתוך התוצר הלאומי.

הכלכלן העצמאי טען כי מאחר ומשרתי החובה אינם מקבלים שכר עבור הפסד התפוקה, הרי השינוי בחישוב דווקא יביא להקטנה באחוז הגירעון מתוך התוצר הלאומי.

א. חווה דעתך על עצם הרעיון לבצע את הזקיפה המוצעת, כיצד ישפיע השינוי על נתוני החשבונאות הלאומית? (צריכה ציבורית, תוצר לאומי, הכנסה פנויה, גרעון הממשלה)

ב. חווה דעתך על טיעוניו של היועץ הכלכלי ועל טיעוניו של הכלכלן העצמאי. האם ניתן לקבוע מי מהם צודק?

קוד מבחן: 0 מספר תעודת זהות:

חלק ב' שאלות סגורות (75%)

שאלה מספר 1

ידוע כי הציבור שומר תמיד על יחס קבוע בין ע"ש לבין מזומן. המזומן בידי הציבור שווה למחצית העו"ש. הציבור שומר גם על יחס קבוע בין פז"ק לבין עו"ש, הפז"ק הוא פי חמש מהעו"ש. יחס הרזרבה הנדרש על עו"ש הוא 40% ויחס הרזרבה הנדרש על פז"ק הוא 10%. עתה חל במשק עירוי חיצוני חיובי בסך 56,000 ש"ח. (הנח כי הבנק המרכזי קנה אג"ח מן הציבור). בהנחה שהבנקים חוזרים תמיד ליחס הרזרבה הנדרש, יתרחשו השינויים הבאים:

1. תשובות [2] ו [3] נכונות
2. כמות אמצעי התשלום תגדל ב 60,000 ש"ח
3. כמות ההלוואות שנותנים הבנקים תגדל ב 204,000 ש"ח
4. כמות אמצעי התשלום תגדל ב 260,000 ש"ח
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 2

הנח כי ישראל היא משק פתוח שבו מתקיימות תנועות הון חופשיות ושער החליפין של מט"ח נקבע בשוק מט"ח. שער הריבית במשק זה נקבע אקסוגנית על ידי הבנק המרכזי המחויב לשמור על יציבות מחירים. המשק מצוי כיום בשיווי משקל בתעסוקה מלאה. לאור השיפור במצב הכלכלי של ארה"ב החליטה נגידת הבנק המרכזי בארה"ב להעלות את שער הריבית במשק האמריקאי. מה צפוי שיקרה במשק הישראלי לאור העלייה בשער הריבית בארה"ב.

1. שער החליפין (מחיר הדולר) יעלה ובנק ישראל יאלץ להעלות את שער הריבית
2. שער החליפין (מחיר הדולר) יעלה וזה ישפר את המצב הכלכלי בישראל, בנק ישראל לא יתערב
3. שער החליפין (מחיר הדולר) ירד, הדבר יגרום לירידה בביקוש המצרפי בישראל ולהתפתחות אבטלה. בנק ישראל לא יתערב
4. שער החליפין (מחיר הדולר) ירד, הדבר יגרום לירידה בביקוש המצרפי בישראל ולהתפתחות אבטלה. בנק ישראל יוריד את שער הריבית
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 3

סמן את הטענה הנכונה מבין הטענות הבאות המתייחסות למשק פתוח:

1. אם במשק שיש בו עודף יצוא, ידוע כי ההשקעה המקומית הנקייה גדולה מסכום החיסכון האישי + החיסכון העסקי, בהכרח יש לממשלה עודף בתקציבה
2. אם לממשלה יש גירעון בתקציבה, יתכן כי ההשקעה הנקייה של המשק תהיה גדולה מסך החיסכון האישי + החיסכון העסקי
3. אם ההשקעה המקומית הנקייה קטנה מסכום החיסכון האישי + החיסכון העסקי, בהכרח יש לממשלה גירעון בתקציבה
4. אם לממשלה יש גירעון בתקציבה, בהכרח ההשקעה המקומית הנקייה תהיה קטנה מסך החיסכון האישי + החיסכון העסקי
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 4

במשק סגור קיימות שתי פירמות וממשלה. פירמה א' מייצרת נייר ופירמה ב' מדפיסה ומוציאה לאור ספרים. בשנה האחרונה נרשמו הנתונים הבאים - הצריכה הפרטית שהייתה מורכבת מספרים בלבד הייתה 7,400 ז"ז, הממשלה שילמה לעובדיה שכר בסך 1,200 ז"ז ורכשה ספרים בסך 400 ז"ז. כמו כן שילמה תשלומי העברה בסך 200 ז"ז וגבתה מהפרטים מסים בסך 1,200 ז"ז. ידוע כי הפירמות חילקו את כל רווחיהן, אין פחת וכמות הבניינים והציוד במשק לא השתנתה. החיסכון האישי עמד על 1,600 ז"ז, פירמה א' יצרה במשך השנה נייר בערך של 6,000 ז"ז ומכרה את כולו לפירמה ב'. ידוע כי פירמה א' לא רכשה תשומות מפירמות אחרות על סמך נתונים אלו הושמעו הטענות הבאות:

א. התוצר הלאומי היה 10,000 ז"ז

ב. מלאי הספרים בפירמה ב' גדל ב 1,000 ז"ז

ג. ערך הייצור של פירמה ב' (המדפיסה ומוציאה לאור ספרים) היה 8,800 ז"ז

ד. אי אפשר לחשב את גודלו של התוצר הלאומי הנקי של המשק

ה. הערך המוסף של פירמה ב' היה 1,400 ז"ז

1. טענות א', ב', ג' נכונות

2. טענות א', ב', ה' נכונות

3. רק טענה ד' נכונה

4. טענות ב', ה' נכונות

5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 5

להלן נתונים לגבי משק פתוח (במיליוני ש"ח): תשלומי העברה ממשלתיים 150, תוצר לאומי נקי 1,200, יבוא 400, מיסים ישירים 200, יצוא 100, צריכה פרטית 700, גירעון בתקציב הממשלה 200. (כל רווחי הפירמות חולקו, אין מיסי עקיפין ואין סובסידיות). על סמך נתונים אלו ניתן לומר כי בשנה זו

1. החיסכון האישי היה 450 וההשקעה המקומית הנקייה הייתה 550

2. ההשקעה הנקייה של המשק הייתה 550

3. הצריכה הציבורית הייתה 400

4. ההכנסה הפנויה הייתה 1000

5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 6

קיימות שתי מדינות "חורף ו"קיץ" הנמצאות בשיווי משקל בתעסוקה מלאה באותה רמת תוצר (הנח מודל קיינסיאני עם שוק כסף). שתי המדינות זהות ביניהן בכל הנתונים פרט לכך שבמדינת חורף הרגישות של הביקוש להשקעות ביחס לשער הריבית היא גבוהה יותר מזו שבמדינת קיץ. (כלומר - המקדם של שער הריבית בפונקציית הביקוש להשקעה הוא גבוה בערכו המוחלט במדינת חורף בהשוואה למקדם זה במדינת קיץ). עתה מקטינות הממשלות בשתי המדינות את הצריכה הציבורית וגם את המיסים הקבועים בסך 100 מיליון ש"ח. על סמך נתונים אלו נוכל לקבוע כי

1. תשובות [2] ו [3] נכונות

2. הירידה בתוצר הלאומי הנקי במדינת חורף תהיה קטנה מהירידה בתוצר הלאומי הנקי במדינת קיץ

3. הירידה בשער הריבית במדינת חורף תהיה קטנה מהירידה בשער הריבית במדינת קיץ

4. בשתי המדינות תהיה ירידה בתוצר הלאומי הנקי ובשער הריבית, אולם לא ניתן לקבוע באיזו מדינה תהיינה הירידות

קטנות יותר

5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 7

משק סגור מצוי בשיווי משקל באבטלה (הנח מודל קיינסיאני עם כסף) פער התוצר הוא 1000 זוז והנטייה השולית לצרוך מתוך ההכנסה הפנויה היא 0.8. שאר הביקושים אינם רגישים לרמת התוצר הלאומי והמיסים הם קבועים. עד כה נהגו הפירמות במשק לחלק את כל רווחיהן. השנה הן החליטו לא לחלק רווחים בסך 100 זוז אבל במקביל הן החליטו להגדיל את ההשקעה המתוכננת ב 100 זוז. מה צפוי שיקרה במשק כתוצאה משינויים אלו -

1. שער הריבית במשק יעלה ותחול עלייה בתוצר הלאומי הנקי. עלייה זו תהיה קטנה מ 100 זוז
2. תחול עלייה (קטנה מ 100 זוז) בתוצר הלאומי הנקי והחיסכון של המשק לא ישתנה
3. התוצר הלאומי הנקי של המשק ירד והחיסכון של המשק לא ישתנה
4. התוצר הלאומי הנקי יגדל ב 500 זוז, שער הריבית יעלה והחיסכון של המשק יגדל
5. אף אחת מהתשובות האחרות אינה נכונה

שאלה מספר 8

ידוע כי הממשלה הגדילה את הוצאותיה ולשם מימון ההוצאה היא לוותה סכום מסויים מן הבנק המרכזי. ידוע כי הציבור במשק זה מחזיק תמיד במזומן סכום השווה ל 20% מפיקדונות העו"ש שלו וכמו כן הוא מחזיק תמיד בפיקדונות זמן קצוב (פז"ק) סכום השווה ל 10% מפיקדונות העו"ש שלו. ידוע כי הבנקים שומרים תמיד על יחסי הרזרבה הדרושים שהם 50% על עו"ש ו 25% על פז"ק. לאחר שהמערכת חזרה לשיווי משקל בעקבות השינויים שחלו, התברר כי הגידול בכמות אמצעי התשלום היה בסך 2,496 מיליון ש"ח. על סמך נתונים אלו ניתן לקבוע כי הסכום שאותו לוותה הממשלה מן הבנק המרכזי עמד על

1. 1508 מיליון ש"ח
2. 1,456 מיליון ש"ח
3. 1,248 מיליון ש"ח
4. 1300 מיליון ש"ח
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 9

יחידות כלכליות יעדיפו להחזיק כסף במקום אג"ח כאשר הן מצפות

1. לעלייה בשער הריבית
2. לירידה בשער הריבית
3. לעליות מחירים בשוק הסחורות
4. לפיחות של המטבע המקומי
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 10

בדרך כלל מניחים כי הצריכה הפרטת תלויה לא רק בהכנסה הפנויה אלא גם בגובה הרכוש של משקי הבית. לאחרונה חלו עליות חדות במחירי המניות בבורסה ולכן גדל הרכוש של משקי הבית. לאילו שינויים ניתן לצפות כתוצאה מכך בעקומות הצריכה הפרטית המתוכננת והחיסכון האישי המתוכנן (כפונקציה של ההכנסה הפנויה) -

1. בכל רמת הכנסה פנויה תחול עלייה בגודל כלשהו בעקומת הצריכה הפרטית המתוכננת ותחול ירידה בגודל זהה בעקומת החיסכון האישי המתוכנן
2. בכל רמה של הכנסה פנויה תחול עלייה בגודל כלשהו בעקומת הצריכה הפרטית המתוכננת ותחול עלייה בגודל זהה בעקומת החיסכון האישי המתוכנן
3. בכל רמה של הכנסה פנויה תחול עלייה בעקומת הצריכה הפרטית המתוכננת ותחול גם עלייה בעקומת החיסכון האישי המתוכנן. העליות לא תהיינה זהות בגודלן, אלא בהתאם ליחס בין הנטייה השולית לצורך לנטייה השולית לחסוך - למשל אם הנש"צ שווה 0.8 והנש"ח שווה 0.2, אזי העלייה בעקומת הצריכה הפרטית המתוכננת תהיה גדולה פי 4 מהעלייה בעקומת החיסכון האישי המתוכנן
4. בעקבות השינוי לא יחול שינוי בעקומות הצריכה הפרטית המתוכננת והחיסכון האישי המתוכנן. התנועה תהיה לאורך העקומות הללו
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 11

הנח כי פונקציות הצריכה של כל המשפחות במשק הן זהות וליניאריות. ידוע כי כאשר ההכנסה הפנויה של משפחה היא 1500 ש"ח הנטייה הממוצעת לצורך היא 1.1 וכאשר ההכנסה הפנויה של משפחה היא 3000 ש"ח הנטייה הממוצעת לצורך היא 0.85. לאור נתונים אלו נוכל לקבוע כי אם רמת ההכנסה הפנויה של המשפחה תהיה 4500 ש"ח, גובה החיסכון האישי המתוכנן שלה יהיה

1. 1050 ש"ח
2. 2550 ש"ח
3. 900 ש"ח
4. אי אפשר לחשב מבלי שידועות הנטיות השוליות לצורך ולחסוך
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 12

להלן נתונים על שתי תכניות השקעה א' ו ב' המוצעות ליזם. הנתונים באלפי ש"ח. את עלות ההשקעות יש לשלם בראשית השנה הראשונה. התקבולים נטו מתקבלים בסוף כל שנה רלבנטית. ידוע כי שער הריבית במשק הוא 10%.

התכנית	עלות ההשקעה	תקבולים נטו בשנה ראשונה	תקבולים נטו בשנה שנייה
א	1,900	660	1,694
ב	?	550	1,210

מהי עלות ההשקעה של תכנית ב' (באלפי ש"ח) אם ידוע שהיזם אדיש בין שתי התכניות

1. 1,400
2. 1,500
3. 1,900
4. 1,300
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 13

משק סגור מצוי בשיווי משקל באבטלה. ידוע כי ברמת התוצר של תעסוקה מלאה קיים במשק פער דפלציוני בגודל 200 מיליון ש"ח. ידוע כי הנטייה השולית לחסוך מתוך ההכנסה הפנויה היא 0.4 והנטייה השולית להשקיע מתוך התוצר היא 0.2. המיסים אינם תלויים בגודל התוצר הלאומי. הממשלה החליטה להגדיל את הצריכה הציבורית ב 80 מיליון ש"ח ולממן את תוספת ההוצאות על ידי מיסים. הנח כי שער הריבית במשק אינו משתנה. כתוצאה מפעולות אלו יקרו השינויים הבאים -

1. התוצר הלאומי יגדל ב 160 מיליון ש"ח, הצריכה הפרטית תגדל ב 48 מיליון ש"ח וההשקעה תגדל ב 32 מיליון ש"ח
2. התוצר הלאומי יגדל ב 160 מיליון ש"ח, הצריכה הפרטית תגדל ב 96 מיליון ש"ח וההשקעה תגדל ב 32 מיליון ש"ח
3. לפי העיקרון של מכפיל התקציב המאוזן, התוצר הלאומי יגדל ב 80 מיליון ש"ח
4. התוצר הלאומי יגדל ב 400 מיליון ש"ח
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 14

אם ידוע כי במודל קיינסיאני ללא שוק כסף, ההכנסה הלאומית של שיווי משקל היא גבוהה יותר מהכנסה הלאומית של תעסוקה מלאה, ניתן לומר כי

1. ברמת ההכנסה הלאומית של תעסוקה מלאה ההשקעה המתוכננת גבוהה מן החיסכון המתוכנן
2. ברמת ההכנסה הלאומית של שיווי משקל ההשקעה המתוכננת גבוהה מן החיסכון המתוכנן
3. ברמת ההכנסה הלאומית של תעסוקה מלאה ההשקעה למעשה שווה להשקעה המתוכננת
4. ברמת ההכנסה הלאומית של תעסוקה מלאה החיסכון למעשה קטן מן החיסכון המתוכנן
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה

שאלה מספר 15

הנח משק פתוח הנמצא בשיווי משקל באבטלה. במשק זה הבנק המרכזי המחויב ליציבות מחירים, הוא הקובע את שער הריבית ושער החליפין נקבע בשוק מט"ח. ידוע כי קיימות תנועות הון התלויות בשער הריבית. אם הריבית בחו"ל תעלה, מה מבין האפשרויות הבאות צפויה לקרות -

1. שער החליפין (מחיר מטבע חוץ) יעלה, עודף היבוא יקטן, רמת התעסוקה תעלה, לא יחול שינוי בשער הריבית המקומי
2. הבנק המרכזי יעלה את שער הריבית ולפיכך לא יחול שינוי בשער החליפין (מחיר מטבע חוץ) וגם לא בעודף היבוא
3. שער החליפין (מחיר מטבע חוץ) ירד ועודף היבוא יקטן
4. רמת התעסוקה במשק לא תשתנה
5. אף אחת מהתשובות האחרות איננה נכונה